

Kulturális demokrácia

A kommunizmus összeomlása után 1919-ben a Friedrich-kormány rendeleti úton szabályozta a választói jogot. Egy csapásra behozta a nőkre is kiterjedő legáltalánosabb titkos választójogot, amely meggyőződésem szerint nem állott összhangban a magyar nemzet akkori népművelési helyzetével. A politikai demokrácia csak akkor válik a népek javára, ha igazi kulturális demokrácia készíti elő. Ez az előkészítés pedig éppen a színmagyar vidékeken akkor még hiányzott. Az első nemzetgyűlés végén a Bethlen-kabinet belügyminisztere voltam, és mint belügyminiszter egészen öntudatosan működtem közre abban az irányban is, hogy a választójog kiterjedését és a magyar tömegek művelődési szintjét összhangba hozzuk. Talán éppen annak a férfiúnak az ajkáról, aki a választójog 1921. és 1922. évi megszorításáért a felelősségnek egy számottevő részét viseli, fokozottabb súllyal bír a figyelmeztetés, hogy csak időnyerésről és átmeneti állapot létesítéséről volt szó.

(KK, 168., 1928. december 8.)

Én ugyan nem szeretek a kultúrpolitikába általános politikai szempontokat elegyíteni, de annak megállapításától lehetetlen elzárkóznom, hogy a *politikai demokrácia* nem lehet üdvös egy nemzetre akkor, ha a *kultúr-demokrácia* nem készíti elő. Csak az olyan nemzetnek a tömegei dönthetnek öntudatosan sorsukról, amelyeknek megvan ehhez az intelligenciájuk. [...] Nagy tévedés azt hinni, hogy a demagógiát rendőri eszközökkel le lehet küzdeni, a ragályos betegségeket sem tudják kordonnal megállítani. A modern orvosi tudományoknak a védőoltásokat kellett hozni. A demagógia ellen csak egy szérum van: a kultúra.

(BCT, 365., 1926. március 21.)

Mindig azt hirdetem, hogy a magyar politikai demokrácia tervszerű előkészítése végett szükségünk van igen messzemenő kultúr-demokráciára, ami az iskolai politikában annyit jelent, hogy *hiányos népiskolai hálózatunkat ki kell építeni*. [...] Az általános titkos választójog cédulákkal szavaz. Szeretném látni, *hogyan lehet szavazólapokkal dolgozni egymillió körüljáró analfabéta választónál?*

Bárki olyan cédulát nyomhat ezeknek az analfabétáknak a kezébe, amelyről nem is tudják, hogy mi áll rajta. *A Bethlen-kabinet népiskolái a maguk kultúr-demokráciájával a politikai demokráciának pionierjei.*

De itt meg a túlságosan konzervatív emberek figyelnek fel. Azt vitatják vagy legalább is azt gondolják, hogy *elég* a népnek egy picit írni, egy picit olvasni és egy picit számolni. *Többre annak az áldott népnek nincs is szüksége*, sőt ha túl-kultúra révén felfokozzuk igényeit, csak bajba és anyagi romlásba visszük. [...] Az orosz kormányférfiak is úgy okoskodtak, hogy jó lesz az orosz muzsikot, parasztot műveletlenségben tartani, akkor nem férhetnek hozzá a nyugat-európai eszmék, amelyek a békés orosz földművelőt forradalmosítanak. Ez a politikai számítás katasztrófálisan rosszul ütött ki, mert *a hajlamosságot a forradalomra nem a kultúra adja meg, hanem az elégedetlenség*. A különbség csak az, hogy amíg a művelt népek forradalmaiban sok az ideális lendület, addig a műveletlen tömegek forradalmaiban a brutalitás dominál. A marxizmus eljutott Oroszországba is, de legprimitívebb formájában, a kommunizmus alakjában, mert az orosz parasztot a maga primitív egoizmusával csak úgy lehetett a forradalomnak megnyerni, hogy a nagybirtokokat egyszerűen kiosztották közöttük. [...]

A motor és a traktor korában, mikor az agrokémia beleviszi a vegytant a mezőgazdasági üzembe, nem sok köszönet lesz az olyan kigazda és béres munkájában, aki nem tud mást, mint egy picit írni, egy picit olvasni és egy picit számolni. Ezenfelül annak eldöntéséhez, hogy egy adott időpontban kifizeti-e magát ilyen vagy olyan állatnak a hizlalása, elég nagy kommerciális tájékozottság szükséges, aminek elég magas tömegműveltség az előfeltétele. Valójában rosszul állanánk, ha a rádió és a repülőgép korában, mikor a fejlődés üteme szédítő, a magyar kultuszminiszter a kiegyezés kora intézményeinek pusztá konzerválására szorítkoznék és nem kreálná azokat az intézményeket, amelyeket a haladó kor megkövetel. *Nagyon sokat alakítunk át és sok újat kell majd a jövőben is létrehoznunk*, nehogy *I. Ferenc* reakciós kultúrpolitikájának szellemében egy szellemi Szedán, helyesebben mondva egy *szellemi Trianon* elé vigyük a magyar nemzetet.

De vannak, akik a népoktatás fejlesztése érdekében tett intézkedéseinket helyeslik, *csak a magas műveltség fejlesztését ellenzik*. Pedig csak így nevelhető fel az a szellemi elit, amire a nemzet vezetése szempontjából szükségünk van, ha nem akarjuk, hogy a politikai demokracia a tömegeket demagógok vezetése alá hajtja. [...] *Minél jobban emeljük a tömegek művelődési szintjét, annál magasabb színvonalra kell vinnünk az intelligenciát*, különben a fokozatbeli különbség mindig kevesebb lesz, pedig csak erkölcsileg és szellemileg rendkívül kimagasló intelligencia vezetését fogadják el önként a tömegek.

Politikai katasztrófa veszedelme nélkül tehát nem emelhetjük a tömegek szellemi színvonalát úgy; hogy ugyanolyan mértékben ne emeljük az intelligencia erkölcsi és szellemi belértékét is.

(NN, 205–210., 1928. március 25.)